

NORSK ETNOLOGISK GRANSKING

Emnenr. 64

Fylke:

Oppland

Tilleggsspørsmål nr.

Herad:

Kviteseid

Emne:

Riddozbegruelse.

Bygdelag:

Vågå.

Oppskr. av:

John Thune

Gard:

Trelvick

(adresse):

Box 88. Asker.

G.nr. 99.

Br.nr. 1

A. Merk av om oppskrifta er etter eiga røynsle.

B. Eller om den er etter andre heimelsmenn: (ta også med alder, heimstad, yrke):

SVAR

1.
 Ja! Det var vistnok mange ordler
 det - etter som gamle folk forteller.
 La det ett menneske meget Sykelig i
 ett rom, og det kunne komme en Slit
 grønne kakke spett og sette sig uten på glosset
 og kakke. - Ja da Spædde han feigt, som
 de sagde "feigt" Det var når ett Skulle
 død der i garen. Hvist vedem patt i
 flere kuelder og Skrek i morketen av
 husene, eller kattugla feir rind husene og
 Skrek, da Spædde de feigt, (død).
 Og so var det daud manubljøs, det var
 en bli framme som av ett lyd, som
 bevegjet sig Sakte fremover i høide
 med ett menneskes høide, enten so
 bevegjet det sig dit som den døde
 Skulle ligge på lik strid, enten til
 løven, eller til ett rom i huset,
 eller so ble det borte ved en material-
 Stabel, hvor de Skulle ta materialer
 til viste.
 4. So de kunne drømme blomster
 eller de drømte hvite klar, Skrek

Død og begravelse. II

4. Straks etter kunne de få høre at en kjemning var død.

7. Dødsleiet. Det var ofte bevis for at en skulle dø, når han lå syk i ett uveile og ville bli flytt til ett annet uveile.

9. Det var ofte lettere og friste for en på dødsleiet, når de satte opp glass eller dør i rammet. Og har den døende en hemmelighet for eks, tyveri, eller mord, so kunde han bød på presten og når han kom og den døende fortalte ~~de~~ om sine synder til ham, det ble det lettere for ham Straks etterpå, for da fikk han lettet sine samvittighet, og kunne dø i fred og ro.

11. Det var ofte at presten ga dem vinn og bisk og las nattverd Sakramentet. Videre so brakt han en liten preken med hvarstilleggelse, og siden sang noen Salmevers.

12. Ja Slektninger og Kyente.

13. Det kunde nokk, og mange er det den dag i dag, som bestemmer at de ønsker ikke krauser på kisten.

14. Det var på mange måter at de kunne forde om ett dødsfall. For eksempel, nå har ho eller han gjort fra seg. Nå har han forvna han å. Han døde i natt. Han Slekna stilt som eit lys.

Lid og begravelse.

III

15.

De lyttitane sijertit Slo, eller de
Kjente på Fulsua, og en del Satte ett
Speil foran minnen for dæd
og se på de åndit på den.

Var neglene mørke blå so var det
Sikreste beviset. Forer ikke neglene
blå so er ædkommende bare

Skinnød, og må ikke begroves.

16. Ja! det døde en i Vaga i vinter
som var Skinnød for mange
år tilbake. Han var nu 92 år gammel.
Han døde på ett gamle fjern for mange
år tilbake. — og en Sykepleierke
la ham fra sig på en bank i Kjelleretsjeen
og der kladdet him på ham og gjorde ham
ferdig til kisten skulle komme. Men
en Stund etter so hugdet him på at
him hadde glemt igjen en Sak i inn
hos ham! Ja so gikk him ned og lukket
opp døren der han lå, og til sin Store
Skrik, so satt den døde på benken
og brukte en forferdelig minne for de;
At de hadde kladdet på ham so
meget rart. Men Sykepleierken besoinete
i døren, og som jeg har hørt. So har
him ikke veret helt bra, Sijer, på grunn
av det Spakket him fikk. Den Skinnøde
hadde all sin tid veret nokkso meget
Skullete. Han levde vel ca 20 år etter at
han var Skinnød, Jeg kjente ham godt.

17.

Han lukket først øinene. Det er best å
lukke øinene når man legger under kanten
av kornene.

Død og begravelse.

18. Dalme boken la en fi krøstew, under
Kjenn banten opp med ett kind
eller Skaut, slik at den døde ikke
skulle ligge med open mund.
Var det en som merre, so Stappet
de igjen nesew, ørene og munnew
med ruset bomull (vatt) for at
ikke fjuene skulle komme inn i
nase opening.

19. Det var ofte en korn i noblaget som
brakte og brakte å bli de døde; derfor
måtte sine brødes. Og det var den
som hadde best rød med og
gå, som var det som slikt. Ofte
ett som ikke var mørke fedd.

22. Man vasket først den døde og den
nå dundig barberte, siden satte man
opp vinduer, og hengt ett lakke over
vinduet.

23. Som regel so skulle det ligge
inn ett døgn for en bar det
på løven.

24. Det ble lagt på en buek i until
vistu kom. Det kalles og ligge på
likstrå, grønned at ikke feg.

27. Pengkalmen ble brunt døgn etter
døden var inntratt. Dette kaltes å brune
likkalmen. Likeledes ble klæde han
hadde på sig på dødsleiet brunt.

Lid og begravelse.

30. Det ble stult med en gang, slik at det ikke skulle stiene for det var stult.
 31. Fana på gården eller en kone fra gården
 32. Nei!
 33. Ja.
 34. Ja
 35. Ja.
 36. Ja.
 37. Nei.

Lik klar.

38. På en liket. Lik Svøp.
 39. Liklaken likskjorte.
 40. Den døde ble heltim svøpt i det lakenet.
 42. Mange hadde på underbenklær og strømper på den døde. Var det kvinner som hadde de på kunne tømosplogg og underbenklær strømper og hode torkla (Skaut)
 43. Fra gammelst av so hadde de likskjorten liggende ferdig.
 44. Ja gammelst av so hadde de bare lin.
 45. Nei. 46. ikke sk. det var bare folk som de ble rettet for mord og slikt, den kastet de på ~~en~~ inaden ned i kisten fult påkledd med ~~og~~ ~~skjorte~~ slik som de gikk og sto. Slike ble som oftest lalshuggt.
 47. 48. 49. 50. Ukjent her.
 52. For det mest av papir eller liklaken, en meggen tynt sort leiret.
 53. Ja.
 54. Ved berøring av liket, so skulle de ikke drømme om det etter på.

Lid og begravelse.

- 55, 56, 57. Ukjent.
58. Begge deler.
59. Njemme Smidde Spiker, og en tid te-
magler.
60. Det var ~~de~~ Stopper av tau, haugt tau
til og bere kisten med.
61. Det var likkiste Snekkeri byggen.
62. Den var Sort. Maling var laggt
av Kjorn roik og limvatten.
63. - Ja det er ca 38 år siden.
64. Ukjent.
65. Høvelspon.
66. Høvelspon
67. Den ble kjøpt ferdig i hvit farge.
68. Ukjent. 69. Ukjent.
70. Det ble påspikret Krauseraue hele kista
festen av Krauseraue og Sløifene klostet
de på groven om på Jorda.
- 71, 72, 73. Ukjent.
74. Det hente at de nemeste kom når
den døde skulle flyttes fra hjemmet og til
likkellen i kirken, for Siden og Synges
ut i kirken begravelsesdager.
- ~~Herde tate~~ De Sang først ut den døde
i hjemmet, for de flyttet den til kirken.
Siden var det gravøl, med Sang og tale
i kirken.
75. Ja fra eldgammelt, So var det dans med
bevertning og Sterkt all i grovillet.
Det er jo mange maanedre Siden
det var dans og rusedrikke i begravelse.
76. Den døde var begravet for det
var fest og bevertning.
- 77, 78. Det var to gran tuster ved
inngangs døren grovølsdager.

Lid og begravelse.

79. 80. 81. Ukjent
82. ja. 83. De la på lakket, med navn feiser i mellom lakket og kisten, for at ikke den døde skulle bli for mørk i ansiktet for begravelse. Dukk over ansiktet var det som oftest.
84. Det var som regel ett firkanta lenet stykke.
86. ja! alle som ville gikk. Se den døde på begravelsesdagen. 87. Nei.
89. Som regel so var det slik. 90. Ukjent.
91. Som regel ett år. 92. Man skulle ikke være med i danser morro, og so var det ikke så vanlig og oppføre sig lite glad for eksempel, le, og være med i morro sangselskap og slikt. 93. Mannfolka hadde helst sorte klær, sort hatt eller tue, sorte sko sorte slips eller sløjfe. Kvinnfolka hadde sorte kjoler sorte strømper, sort sjall, eller skaut. 94. Det var en del som gikk med sort sorgeslør. 95. Nei. 96. Nei. 97. Nei.
98. Begravelse på søndag var ikke vanlig.
99. Ordet "gravøl". 100. For det meste so sang de ut den døde, inne i huset, men der det var små hus og små rom, so sang de ofte ut den døde ute på tinn, når været tillot det. 101. Nei ikke mener ut syngingene.
102. Under kjøringen til kirken so la de på ett akke på kisten, for at den ikke skulle virke so skremmende. De brukte da ett almindelig teppe, eller hestedekken, alt etter som de hadde slikt. 103. Lydene ble plassert på ett lite bord ved siden av båret. 104. De brukte to lys. 105. Det var to kaser som gikk ~~ut~~ ut med hver sitt lys. Når presten hadde sangt ut salme, so bliste de ut lydene.
107. Bare utvann dør, og ut på tinn.

Sjunge ut liket.

108. Ja. De leukte dem ved Sjungjoggen ved gravene. 109, 110, 111, 112, 113. Ukjent.
114. Ja for det verste mi, So er det i bymme og Sjunger ut og loiser tale.
115. ca 1940. 116, for var det enten barer eller en mann i nærheten som sang ut liket. 117 Ukjent. 118 Ukjent
119. Det var de nemmeste farvende som bar ut liket. Hadde de ikke Slektinger, So var det grubsfolket som bar dem ut.
120. Det er fundelig de nemmeste farvende som er barer. 122 med fot-uden først.
- 123 Ukjent. 124. Ukjent. 125. Ja. 126. De Satte kisten på en Slede eller vogn. 127 Ukjent.
128. Ja de kvinner som ikke var med til Kirken, de gikk hjemene igjennom.
129. Bare de eldste var igjennom bymme når det var langt til Kirken. Var det kort vei, So var alle med, som ikke hadde med Stellet hjemme og gjøre. 130 Ukjent.
131. Det var ere fullere til flere heste Skysser og flere folk som var med til Kirken.
132. Det var Strönd gravbar over veien ved kvist hus gravølshoppen ville passere. 133. Ja det var Strönd finkekatt gravbar på veien, enten ved hus eller port.
134. Ja det er Skikk og bruk å huse flagget på halv-Staug gravølsdager.
135. Det er hvern som helst som bærer huset til, som huser flagget. 136 Ja.
137. Det var på topp når galnet kom tilbake fra Kirken. 138. Nei ikke på halv-Staug hele dagen. 139. Ukjent.

Sjunge ut liket

140.

De tok i mot dem uten for døra
og ba dem inn på middag.

141. Ukjent. 142. Ukjent. 143. 144. Ukjent.

145. Det var tre tønner i Kjøredoningen,
~~ett~~ sju eller åtte tønner eller vogntønner.

146. Det var samme ann fargen på festen,
når bare festen var Sto og Kjøre med.

147. Ukjent. 148. Ja det skulle bare Kjøres i gang.

149. Da husste det at de Kjørt fort, når
de skulle hjem. ¹⁵⁰ Mannen, eller eldste

Sønnen på gården. Der det ikke var
mann folk, so var det en av grannene
som Kjørt. 151. Ja! 152, 153, 154, 155. Ukjent.
på Kirkegården.

156.

Det var de samme karere som løftet
kisten av vognen og bar dem direkte
inn på Kirkegården og satte dem på to
planker som lå over graven, der stod
dem til de har syngt. Videre so viste de
kisten ned i graven ved hjelp av tau
og so var det jordpakastelse og sang igjen.

157, 158. Ukjent. 160 kisten stod beudet ved
Kirkebakken. 161. Ja! 162, 163. Ukjent.

164. Ja. 165. Med sola. 166. Nei.

167. Det er det ingen i dag som synger.

168. Den hute groveren på Kirkegården.

169, 170, 171, 172, 173, ~~174~~ Ukjent. 174. De plattet
ofti ett trær, eller de la på kors av mose
og lygnkranser, og klamster. 175, ja man
henger opp juleband (net) ved graven ann
juleaften, og setter oftett juletrær.
Piske og fiske og 17de mai fyrer mann og so
grovene.

Darlige tilfelle.

176. En mordet blei begravet i fülle Klær
Slik Sam fram gikk og stod, og blei begravet
i evigd jord, setu for Kirke beithen (gjerdet)
181. Noe som myrdet sine barn, Stakk
dem vist bort i Kirke muren, eller en annen
mur, eller høm begrav dem inne på
Kirke garden ann natten. For tidlig
fette barn, dofdote, blei lagt i kisten til
en død, som da skulle begravet.
De fikk også sette den lille kisten oppå
en annen kiste i graven.
182. Grovøl, 183. Det var en eldre Kar
som brukte å lee til grovøls. 184. Ja.
185. Nei. 186 på vanlig måte, når man
kom inn til fremmede. 187. Jeg vet
en som kan den bearkonen, jeg
skal prøve og få tak i den for, leiv.
188. Ja. 189. Ja. Begge deler. 190. to dager.
191. 4 måltider. 192. Ja hver dag kost måtte
ikke benyttes. 193. Nei ikke forskjell på maten
194. Ja. 195. Nei. 196. Ja de hadde Sending med.
197. Det var de som gikk i grovølet som
bar Sendingen. 198. 199. 200. 201. Ukjent. 202,
da var det Stutt på alkohol bruket i grovøl.
203. like lenge. 204. Ja! begge deler.
205. Ukjent. 206. Ja den blei lagt hjemme,
og krusmose, Lyng, huseklamster, eier, og hestelyng.
207. Ja man brukte bløider på Krausen med navn
på. 208. So mange Krauser, som eier kom på
kisten. 209. De ligger der til de tørkes opp, da
blir de fjernet. 210. Samme Steder middag,
og andre Steder bare Kaffe og Kaker. 211. Ja for
det meste nå, So holder de begravde på hotell
og gjestgiveri. 212. Ukjent for mig.